

Om basen - fast eller rullende?

Jakob Lykke Voergaard

Gennem avl forbedres de kommende dyr genetisk, så de i gennemsnit er bedre end deres forældre. Det betyder, at køerne i din besætning hele tiden bliver genetisk bedre, hvilket er til gavn for din økonomi. Men hvordan kan det være, at køerne bliver bedre, hvis de bedste tyre på brugsplanen har samme NTM-niveau i de forskellige indeksrunder?

Hvad er en base?

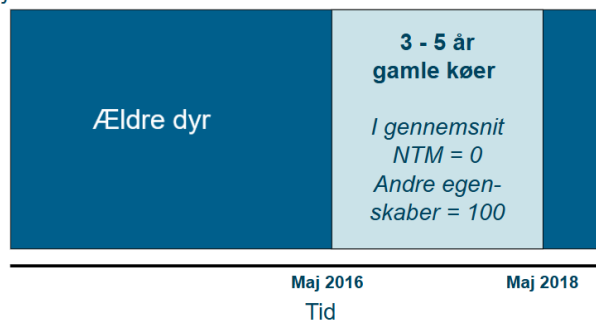
Når der beregnes avlsindekser tages der udgangspunkt i en base af dyr, som skaber gennemsnittet. I det nordiske avlssystem er basen, for de fleste egenskaber, køer der er 3 - 5 år gamle og har fænotypiske registreringer for den pågældende egenskab. For NTM er gennemsnittet 0, så det gennemsnitlige NTM for køerne mellem 3 - 5 år skal være nul. For andre egenskaber i NTM er gennemsnittet 100, så køer med et Y-indeks over 100 har et genetisk ydelsespotentiale, som er over gennemsnittet af køer, der er 3 - 5 år. Tænk på din egen besætning, og alderen af dine køer, vil du have mange køer i aldersgruppen 3 - 5 år. For de fleste besætninger er det køerne i anden og tredje laktation. Det betyder, at i det nordiske avlssystem er gennemsnittet bestående af mange køer, som står og malker i besætningerne.

Rullende base

I de nordiske lande anvender vi en rullende base. Det betyder, at ved hver indeksberegning, er basen køer, der er 3 - 5 år gamle. Fire gange om året udføres der store avlsværdiberegninger, hvor nye registreringer fra de sidste tre måneder inddrages. Samtidig fjernes køer, der er fyldt fem år fra basen, og køer, der er fyldt tre år tilføjes. Basen ruller altså, da den flytter sig ved hver indeksrunde. Når de gamle dyr forlader basen, og nye yngre dyr optages, stiger det genetiske niveau i basen. Derfor er indeksniveauet for toptyrene nogenlunde det samme over tid, da både basen og de nye tyre er genetisk bedre. Samtidig betyder det, at når dyr bliver ældre, falder de i indekser, da basen, de sammenlignes med, hele tiden bliver bedre. I figur 1 og 2 kan ses hvordan basen af køer flytter sig over tid.

Figur 1: NTM rullende base

Maj 2021

Figur 2: NTM rullende base

Maj 2025

Fast base

En fast base betyder, at dyrene, der udgør basen, fastholdes over en længere periode. Basen kan f.eks. være køer født i 2020 og 2021. Når basen er fast, ændrer gennemsnittet sig ikke mellem indeksrunderne. Som tiden går, og de nyfødte kalve har en genetisk fremgang, vil indekserne for de yngste dyr hele tiden stige. Det betyder, at f.eks. indeks 150 kan være det bedste i en runde, og seks måneder senere er det bedste indeks 160. For at indekserne ikke skal gå helt ud af skalaen, udføres der basereguleringer med bestemte intervaller – f.eks. hvert femte år. I figur 3 og 4 kan det ses hvordan basen er fast og at en større andel af dyrene er yngre end basen over tid.

Fordele og ulemper

Der er både fordele og ulemper ved begge systemer:

- **Rullende base:** Indeksniveauet for de forskellige dyregrupper er forholdsvis ens over tid og man ved, hvornår indekser er gode. Til gengæld falder indekserne over tid for de enkelte dyr
- **Fast base:** Indekserne for de enkelte dyr er rimelig stabile over tid bortset fra ved baseændringer, hvor alle dyr ændres samtidig. Indeksniveauet for de bedste grupper stiger hele tiden, hvilket kan gøre det svært at gennemskue, hvad et godt indeks er

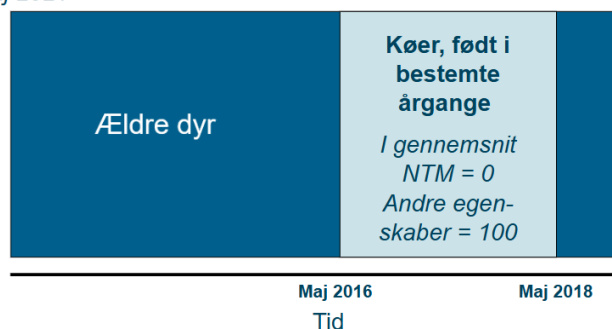
Forskelle mellem landene

Det er forskelligt, hvad de enkelte lande gør, og de kan inddeles i tre grupper:

- Rullende base ved hver indeksrunde
- Delvis rullende og delvis fast base, hvor indeksbasen ændres hvert år
- Fast base, der ændres hvert femte år

Figur 3: Fast base

Maj 2021

Figur 4: Fast base

Maj 2025

Viste du at....

USA har fast base som justeres hvert femte år. Ved indeksberegningen i april 2025 blev basen i USA justeret. De store fald i de amerikanske indekser skyldes derfor baseændringen.

September 2025

Grundet forskellige modelberegninger kan det enkelte land have lidt forskellige baser for de enkelte egenskaber. Nedenstående sammenligning er for ydelsesegenskaben:

- NAV-lande: Rullende base fire gange om året med køer, der er 3 - 5 år gamle.
- Norge: Rullende base hver 14. dag med køer, der er 3 - 8 år gamle.
- Tyskland: Rullende base tre gange om året med køer, der er 4 - 6 år gamle.
- Canada: Rullende årlig base i april med køer, der er 6 - 8 år gamle.
- Frankrig: Rullende årlig base i februar med køer, der er 6 - 8 år gamle.
- Holland: Rullende årlig base med køer født i 2020 for 2025.
- USA: Fem års fast base med sidste ændring i april 2025.